ליקוטי הלכות — הלכות מקח וממכר

הַגְּבָהָה קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם וְהוּא הַקִּנְיָן הֶחָשׁוּב יוֹתֵר מִכָּל הַקִּנְיָנוֹת:

עַל פִּי הַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ, נֵרוֹ יָאִיר, עַל פָּסוּק כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה וְכוּ' (סִימָן רפ) שֶׁבְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן הוּא שֶׁנּוֹשְׂאִין וּמְרִימִין הַדָּבָר וּמְשִׁיבִין וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ, הַיְנוּ שֶׁמְּרִימִין וּמַעֲלִין הַנִּיצוֹצוֹת הַמִּלְבָּשִׁין שָׁם שֶׁזֶּה עִקַּר הַמַּשָּׂא וּמַתָּן לְהַעֲלוֹת נִיצוֹצוֹת עַיִן שָׁם. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה שֶׁבְּמַשָּׂא וּמַתָּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב:

"נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה", דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱמָן בְּדִבּוּרוֹ לְבִלְתִּי לְשַׁנּוֹת דִּבּוּרוֹ וְכוּ', עַיִן שָׁם:

אֵין הַמֹּקַח נִגְמָר בְּדָבָרִים כִּי אִם עַל יְדֵי קִנְיָן וְכוּ', דְּהַיְנוּ מְשִׁיכָה אוֹ מְסִירָה אוֹ הַגְבָּהָה וְכוּ'. וְרֹב הַקִּנְיָנִים הֵם בְּקִנְיַן סוּדָר, וְכָל זֶה בְּמִטַּלְטְלִין, אֲבָל הַקַּרְקַע נִקְנֵית בְּכֶסֶף, כַּמְבֹאָר חִלּוּקֵי הַדִּינִים בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ:

עַל פִּי הַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ' (סִימָן כ"ה), עַיִן שָׁם הֵיטֵב:

וְהַכְּלָל הַיּוֹצֵא מִשָּׁם, כִּי צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מֵהַמְדָמֶּה וְלַעֲלוֹת אֶל הַשֵּׂכֶל וְכוּ'. וְדַע שֶׁבְּכָל דַּרְגָּא וְדַרְגָּא יֵשׁ שָׁם דִּמְיוֹנוֹת אֵלּוּ וּכְשֶׁאָדָם נִתָּק וְנֶעְתָּק מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אֲזַי מִתְגַּבְּרִים הַקְּלִפּוֹת שֶׁבַּמַּדְרֵגָה וְאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתוֹ לִכְנֹס וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר לְשַׁבְּרָם וּלְהַכְנִיעָם וְכוּ'. וְעִקַּר הַכְנָעָתָם שֶׁל אֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת שֶׁמִּתְגַּבְּרִים כְּשֶׁיּוֹצְאִים מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא הוּא עַל יְדֵי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְהִתְגַּלּוּת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הוּא עַל יְדֵי גְּוָנִין עִלָּאִין שֶׁיֵּשׁ בְּכֶסֶף וְזָהָב, כִּי שָׁם מְלָבָּשִׁין גְּוָנִין עִלָּאִין, וְהֵם נִתְגַּלִּין עַל יְדֵי שְׁנּוֹתְנִין צְדָקָה לְעָנִי הָגוּן, עַל יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן כָּל מָמוֹנוֹ וְנִתְגַּלִּין הַגְּוָנִין עִלָּאִין שֶׁיֵּשׁ שָׁם בְּהַמָּמוֹן, וַאֲזַי נִתְגַּלֶּה גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְנִכְנָעִין הַקְּלִפּוֹת שֶׁבַּמַּדְרֵגָה וְכוּ'. כִּי עִקַּר הַגְּוָנִין אֵין מְאִירִין אֶלָּא בְּיַד אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, אֲבָל אֵצֶל הָעַכּוּ"ם הֵם נִתְעַלְּמִים, וּבִשְׁבִיל זֶה הֵם מִתְאַוִּין לְמָמוֹן יְהוּדִי וְכוּ', עַיִן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב:

עִנְיַן קִנְיַן סוּדָר וּשְׁאָר כָּל הַקִּנְיָנִים שֶׁהֵם מְסִירָה וּמְשִׁיכָה וְהַגְבָּהָה:

עַל פִּי הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת דַּע שֶׁיֵּשׁ אֱמְצָעִי (סִימָן קנ"ט) עַיִן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה:

וְהַכְּלָל, כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי לְמוּדִים בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יֵשׁ לְמוּד שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁעוֹלֶה לְהַשְׂכִּינָה שֶׁהִיא אֶמְצָעִי בֵּינוֹ יִתְבָּרַךְ וּבֵין הָעוֹלָם, וְאָז נַעֲשֶׂה מֵהַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה שֶׁהֵם אֵשׁ וּמַיִם, נַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּחִינַת שֶׁפַע רוּחָנִיּוּת וְשֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת, הַיְנוּ מִבְּחִינַת הַיָּמִין נַעֲשֶׂה שֶׁפַע רוּחָנִיּוּת שֶׁהוּא שֶׁפַע עֶלְיוֹן לְכָל דָּרֵי מַעְלָה שֶׁהֵם מַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְכוּ'. וּמִבְּחִינַת הַשְּׂמֹאל נַעֲשֶׂה שֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת לָעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים וְכוּ'. אַךְ לָאו כָּל אָדָם זוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה לְמוּדוֹ עוֹלֶה לְהַשְׂכִּינָה וְכוּ'. וְאָז כְּשֶׁאֵין לְמוּדוֹ עוֹלֶה לְהַשְׂכִּינָה אֲזַי כְּשֶׁלּוֹמֵד וְאָז יוֹצְאִים אֵדִים מִפִּיו וְכוּ'. וְטֶבַע הַתּוֹרָה שֶׁיַּגְבִּיהַּ עַצְמוֹ לְמַעְלָה

לְהַשְׁכִּינָהּ כַּנַּ"ל אַךְ שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲלוֹת מֵחֲמַת שֶׁזֶּה הַלּוֹמֵד אֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה שֶׁיַּעֲלֶה לְמוּדוֹ לְהַשְׁכִּינָה כַּנַּ"ל. וְהִנֵּה הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ מִתְרוֹמֶמֶת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, אַךְ אֵינָהּ יְכוֹלָה כַּנַּ"ל. וּבְתוֹךְ כָּךְ נַעֲשֶׂה לַיְלָה וְאָז יוֹצְאִין כָּל הַגַּרְדִּינֵי נִימוֹסִין וְכוּ' וּמַכִּין עָלֶיהָ וְכוּ'. וְאָז נִתְפַּזְּרֶת זֹאת הַתּוֹרָה בָּאֲוִיר וְכָל בְּנֵי עוֹלָם שׁוֹאֲבִין מִזֹּאת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְפַּזְּרָה בָּאֲוִיר. וּלְפִי מַהוּת הָאָדָם שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַתּוֹרָה הַזֹּאת כֵּן נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה, כִּי אָדָם כָּשֵׁר וְכוּ' אוֹ אָדָם גָּדוֹל וְצַדִּיק כְּשֶׁמְּקַבְּלִין מֵאֵלּוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ אֲזַי נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ מִזֶּה טַל תּוֹרָה וְכוּ' לְפִי מִדַּת הַמְקַבֵּל. לִקְצָת נַעֲשִׂים מֵאֵלּוּ הַתּוֹרוֹת חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וְכוּ' וְזֶהוּ בְּחִינַת הַיָּמִין שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה, אֲבָל מִבְּחִינַת הַשְּׂמֹאל נַעֲשֶׂה הַהֵפֶךְ מַמָּשׁ שֶׁהוּא ל"ט מְלָאכוֹת שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵאֵלּוּ הַתּוֹרוֹת, שֶׁמַּגִּיעַ לִבְנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים נַעֲשֶׂה אֶצְלָם מִזֶּה הַהֵפֶךְ מִבְּחִינַת הַטַּל הַנַּ"ל, הַיְנוּ בְּחִינַת ל"ט מְלָאכוֹת שֶׁהוּא הֵפֶךְ טַ"ל תּוֹרָה, הַיְנוּ שֶׁנִּתְעוֹרֵר אֶצְלוֹ עַל יְדֵי זֶה הִתְעוֹרְרוּת חָדָשׁ לְטִרְדַּת הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וּרְדִיפַת הַפַּרְנָסָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּזַעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם וְכוּ'. וְזֶהוּ בְּחִינַת הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה, כִּי בִּלְמוּד הַתּוֹרָה הָעוֹלֶה לְהַשְׁכִּינָה נַעֲשֶׂה מִבְּחִינַת הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל שֶׁפַע רוּחָנִיּוּת וְשֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת וְכוּ'. וּמִזֶּה הַלִּמּוּד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת לְהַשְׁכִּינָה נַעֲשֶׂה מֵהַיָּמִין וּשְׂמֹאל וְכוּ' טַל תּוֹרָה אוֹ ל"ט מְלָאכוֹת וְכוּ' כַּנַּ"ל, עַיֵּן שָׁם כָּל זֶה הֵיטֵב:

אֵין הַמִּקָּח נִגְמָר אֶלָּא בְּקִנְיָן וְכוּ':

עַל פִּי הַתּוֹרָה וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סְכוּת (בְּסִימָן רס"ו), עַיֵּן שָׁם:

וְהַכְּלָל שֶׁעַל יְדֵי שֶׁפּוֹגְמִין בְּמִצְוַת סֻכָּה נוֹפֵל מִשֶּׁפַע שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא מִמְּקוֹם בִּינָה, בְּחִינַת סֻכָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת אִמָּא דִּמְסַכְּכָא עַל בְּנִין, בְּחִינַת אִם לַבִּינָה תִּקְרָא, וַאֲזַי נוֹפֵל לְשֶׁפַע שֶׁל בְּהֵמָה וְיוֹנֵק אֶת חִיּוּתָם וְהַשְׁפָּעָתָם שֶׁל הַבְּהֵמוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה גּוֹרֵם שֶׁמֵּתִים הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת בְּלֹא זְמַנָּן מֵחֲמַת שֶׁנּוֹטֵל אֶת הַשְׁפָּעָתָם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סְכוֹת, כִּי הַסֻּכָּה הִיא בִּשְׁבִיל מִקְנֵהוּ כַּנַּ"ל. גַּם הָעוֹסְקִין בְּבִנְיָן מַזִּיק לָהֶם אִם אֵינוֹ בּוֹנֶה הַבַּיִת בְּחָכְמָה וְכוּ', אֲבָל עַל יְדֵי סֻכָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת שֵׂכֶל וָדַעַת, בְּחִינַת אִם לַבִּינָה, עַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לִבְנוֹת בַּיִת, בְּחִינַת בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת וְכוּ'. וְזֶה בְּחִינַת וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וְכַנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת שָׁבוּעוֹת וְכוּ', כִּי הַתּוֹרָה יוֹצֵאת מִבְּחִינַת סֻכָּה וְכוּ' וְעַל כֵּן תֵּכֶף אַחַר סֻכּוֹת שִׂמְחַת תּוֹרָה וְכוּ', כִּי עַל יְדֵי שֶׁנִּכְנְסוּ בַּסֻּכָּה נַעֲשִׂים בְּעַצְמָם בִּבְחִינַת תּוֹרָה וְכוּ' וְאָז מַתְחֶלֶת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא בְּרֵאשִׁית בְּחִינַת בַּיִת, הַיְנוּ בֵּית דִּבְרֵאשִׁית וְכוּ', עַיֵּן שָׁם: